

Boulder, Colorado, 5 kwietnia 2025 r.

dr hab. Kacper T. Gradoń, Ph.D., D.Sc.

Prevention Science Program

Institute of Behavioral Science

University of Colorado Boulder

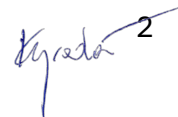
**Recenzja rozprawy doktorskiej Mgr. Marcina Gudajczyka
pt. „Przeciwdziałanie i zwalczanie finansowania terroryzmu
w systemach prawnych arabskich państw regionu Zatoki Perskiej”.
przygotowanej pod kierunkiem Prof. Dr. hab. Jacka Barcika
w Instytucie Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach**

Na wstępie niniejszej recenzji chciałbym zaznaczyć, że opracowałem ją nie z perspektywy prawnika (choć wszystkie moje stopnie naukowe uzyskałem w dyscyplinie nauk prawnych), ale specjalisty z zakresu nauk o przestępczości (Crime Science) i jej zapobieganiu (Prevention Science). Głównym ich celem i zadaniem jest znalezienie weryfikowalnych empirycznie i mających zastosowanie praktyczne metod, technik i strategii wykrywania, przeciwdziałania, zwalczania i łagodzenia skutków zjawisk o charakterze przestępczym, w tym oczywiście terroryzmu. Taka perspektywa sprawia, że w recenzowanej pracy poszukuję waloru nowości i potencjału do przełożenia płynących z niej wniosków na praktykę. Istotne jest również dla mnie to, jak podlegająca mojej ocenie dysertacja wygląda z w konfrontacji z publikacjami i rozprawami przygotowywanymi przez doktorantów na uczelniach zagranicznych (University of Colorado Boulder, University College London) przy których jestem afiliowany. Jest to ciekawe doświadczenie intelektualne, pozwalające na postawienie wniosków na temat międzynarodowego znaczenia pracy Mgr. Marcina Gudajczyka, oraz kierunków jej potencjalnego wykorzystania w przyszłości.

Celem rozprawy doktorskiej było opisanie mechanizmów prawnych związanych z przeciwdziałaniem i zwalczaniem finansowania terroryzmu (Counter(ing) Financing (of) Terrorism; CFT) w wybranych państwach regionu Zatoki Perskiej: Arabii Saudyjskiej, Bahrajnu, Kataru, Kuwejtu i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Doktorant sam określił walor nowości swoich badań podkreślając, że jest to pierwsza aktualna i kompleksowa analiza regulacji prawnych w przedmiotowym zakresie. Najważniejsze jest przy tym potraktowanie przez Autora owej tematyki *regionalnie*, a nie koncentracja na wybranym kraju. Aktualna („zachodnia”) literatura przedmiotu (relatywnie skromna) skupia się na wybranych – pojedynczych - państwach (np. Tatyana Gibbs (2017) *An analysis of the Effectiveness of Anti-Money Laundering and Counter Terrorist Funding Legislation and its Administration in the UAE*. Doctoral thesis, School of Advanced Study, University of London; Mohammed Alhejaili (2025) *The interplay of money laundering and terrorism financing in Saudi Arabia: a critical examination*, Journal of Money Laundering Control, Vol. 28 No. 2, 2025, pp. 275-291), natomiast Pan Marcin Gudajczyk zdecydował się na opisanie tych kwestii z perspektywy makroregionu. Było to zadaniem wyjątkowo ambitnym, a do jego realizacji niezbędne były wysokiej klasy kompetencje badawcze. Autor wywiązał się z tego zadania doskonale, a dzięki temu, według mojej wiedzy, praca wyraźnie wykracza ponad aktualny stan sztuki (beyond State of the Art) i to na poziomie międzynarodowym.

Mgr. Marcin Gudajczyk przeanalizował 55 aktów prawa krajowego, 11 aktów prawa międzynarodowego, 79 monografii i artykułów naukowych (w zdecydowanej większości opublikowanych w językach arabskim i angielskim), 25 raportów i analiz (wyłącznie w językach arabskim i angielskim), oraz 24 źródła internetowe (praktycznie wszystkie w języku angielskim). Licząca blisko dwieście pozycji bibliografia jest sama w sobie dowodem na niezwykle rzetelne podejście Autora do prowadzonych badań.

Chciałbym podkreślić tu kolejny element potwierdzający zupełną wyjątkowość pracy Pana Marcina Gudajczyka, tj. przeprowadzenie analizy na źródłach oryginalnych, napisanych językiem prawnym (językiem norm i przepisów), w dodatku w języku arabskim (a nie w jednym z powszechnie znanych – używając staromodnego określenia – „języków kongresowych”). Sam ten fakt świadczy o ogromnym zaangażowaniu i wielkiej pasji

 2

badawczej Mgr. Gudajczyka. Wcześniejsze wykształcenie kierunkowe doktoranta (tj. Arabistyka) połączone z Prawem w ramach studiów w Kolegium Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego (MISH UW) wydaje się z tej perspektywy wieloletnim budowaniem niezwykle silnego i spójnego fundamentu pod przygotowanie recenzowanej tu rozprawy doktorskiej. Opracowanie na potrzeby pracy glosariusza analizowanych następnie terminów prawnych mogłoby wydawać się oczywistym i naturalnym posunięciem, jednak jako osoba, która zajmowała się zawodowo tłumaczeniami dobrze wiem, jak pracołężnym i wymagającym wielkiego skupienia, planowania i pragmatyzmu jest to zadanie. Nie sądzę by przesadą było stwierdzenie, że przeprowadzenie podobnie intensywnej kwerendy prawnej na szczeblu makroregionalnym i w języku arabskim wymagałoby działań analitycznych na poziomie zespołów eksperckich i konsultingowych, podczas gdy w tym przypadku mamy do czynienia z samodzielną i wyjątkowo spójną pracą samodzielnego badacza.

Bardzo imponuje mi logiczny i konsekwentnie realizowany pomysł na przedstawienie wyników badań czytelnikowi. Doskonałym posunięciem było przygotowanie czytelnika (nie-specjalisty) do dalszej lektury, poprzez zaproponowanie mu kompendium wiedzy na temat omawianych w pracy państw regionu. Cały Rozdział I rozprawy („Podstawowe Informacje o systemach prawno-ustrojowych arabskich państw regionu Zatoki Perskiej”) pozwolił mi na zapoznanie się z genezą państwowości, systemem źródeł prawa, władzy ustawodawczej, procesu legislacyjnego, struktury władzy wykonawczej, sądownictwa i organów ścigania poszczególnych państw (z uwzględnieniem odmienności związanej z federalnym charakterem Zjednoczonych Emiratów Arabskich). Jest to bardzo konkretna, oparta o szeroki przekrój źródeł oraz (co ważne!) opatrzona autorskim komentarzem – w głównym tekście i w przypisach dolnych – wiedza pozwalająca na zorientowanie się w niuansach polityczno-prawnych omawianego regionu.

Praca charakteryzuje się logiczną i spójną strukturą, w której poszczególne rozdziały płynnie się uzupełniają, tworząc harmonijną całość, co znacząco ułatwia lekturę i zrozumienie złożonych zagadnień. Jej merytoryczną esencję stanowią rozdziały centralne, w których Autor analizuje szczegółowo regulacje prawne dotyczące zwalczania finansowania terroryzmu (CFT) obowiązujące w wybranych państwach regionu Zatoki

Perskiej. Pan Marcin Gudajczyk omawia tu ściśle wiążące się problemy CFT i zwalczania prania brudnych pieniędzy (AML). Prezentuje je z perspektywy mechanizmów prawnych o znaczeniu międzynarodowym, ponadnarodowym i krajowym, którym poświęcony jest Rozdział II. Mą uwagę zwróciło zwłaszcza zdefiniowane przez Doktoranta pojęcie ponadnarodowości. Ten krótki fragment Rozdziału II – przypis i podrozdział – są świadectwem wielkiej erudycji Autora, a także jego dogłębnej znajomości nie tylko problematyki prawnej, ale i specyfiki kulturowej omawianego regionu i całego bagażu historycznego mającego wpływ na aktualną sytuację w analizowanych państwach.

Rozdział III pracy omawiający przedmiotowe i podmiotowe zakresy regulacji CFT i AML imponuje nie tylko drobiazgową analizą prawną, ale (może przede wszystkim?) niezwykle precyzją i wnikliwością Autora na poziomie lingwistycznym (a mam wrażenie, że również etnologicznym, antropologiczno-kulturowym). Mogłoby się wydawać, że taki rozdział jest założenia prostym wyliczeniem przepisów i ich interpretacją. Nic bardziej mylnego, jeśli zwrócimy tylko uwagę na fakt, że analizie poddane są tutaj systemy prawne bardzo odległe od nas kulturowo (w sensie tradycji prawnej) i to nawet przy założeniu, że część funkcjonujących tam rozwiązań jest w jakimś zakresie kalką regulacji „zachodnich”. Opracowanie tych materiałów wymagało niewątpliwie dużych nakładów pracy i pogłębionych studiów, tym bardziej, że większość źródeł, na których pracował Doktorant dostępnych było w języku arabskim. W rozdziale tym (III) moją szczególną uwagę zwrócił komentarz Autora dotyczący wyjątkowości rozwiązań przyjętych w Zjednoczonych Emiratach Arabskich (pranie brudnych pieniędzy pomocą dla terroryzmu jako takiego) i postulat replikujących to rozwiązanie zmian prawnych w porządkach prawnych pozostałych państw regionu Zatoki Perskiej.

Z praktycznego punktu widzenia, największe znaczenie ma – w mojej opinii – Rozdział IV pracy („Szczegółowe rozwiązania w zakresie przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu w systemach prawnych arabskich państw regionu Zatoki Perskiej”), a przede wszystkim jego część druga, dotycząca instrumentów administracyjno-kontrolnych stosowanych w celu przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu. Jest to kompleksowe omówienie konkretnych problemów i ich rozwiązań – w mojej opinii ta analiza powinna stać się elementem obowiązkowych szkoleń z zakresu AML i due

dilligence dla wszelkich podmiotów z naszego kręgu geograficzno-polityczno-gospodarczego podejmujących się współpracy handlowej z jednym z państw omawianego przez M. Gudajczyka regionu. Kolejny raz chciałbym tu zwrócić uwagę na fakt, że Doktorant nie ogranicza się do typowo prawniczej „wyliczanki” przepisów: jego narrację cechuje wyraźna dogłębna znajomość kontekstów kulturowych których przybliżenie sprawia, że czytelnik ma okazję do faktycznego zrozumienia niuansów „specyfiki lokalnej”. Przykładem może być tu przypis dotyczący tradycyjnej struktury budowy nazwisk i jej przełożenia na problem identyfikacji klientów i innych stron obrotu gospodarczego. Na marginesie dodam, że podobny poziom szczegółowości opisu znany był mi dotychczas tylko ze szkolenia Służby Bezpieczeństwa Dyplomatycznego amerykańskiego Departamentu Stanu, dotyczącego bezpieczeństwa operacyjnego (OpSec) personelu dyplomatycznego, gdzie zwracano uwagę na podobne niuanse, które w teorii mogą się wydawać „etnograficzną ciekawostką”, a w rzeczywistości mają ogromne znaczenie praktyczne. Tego typu elementy rozprawy doktorskiej Mgr. Marcina Gudajczyka są dla mnie sygnałem, że mamy do czynienia z pracą absolutnie wyróżniającą się i wybitną. W rozdziale tym (IV) ciekawe są także informacje dotyczące sankcji karnych i około-karnych, w tym te które sygnalizują funkcjonowanie programów rehabilitacyjnych i ukierunkowanych na de-radykalizację (szczególnie interesujące dla mnie osobiście, ze względu na jedną z moich wcześniejszych specjalizacji badawczych). Moją uwagę zwróciły również elementy rozdziału dotyczące kwestii przedawnienia sankcji (bardzo ograniczone możliwości w tym zakresie), oraz ciekawe informacje związane z kwestią auto-denuncjacji i współpracy z organami ścigania.

Rozdział V rozprawy koncentruje się na prawnych aspektach współpracy międzynarodowej państw Zatoki Perskiej w zakresie zwalczania finansowania terroryzmu. Doktorant koncentruje się tu na zjawisku internacjonalizacji działalności terrorystycznej i precyzyjnie wyjaśnia, dlaczego jest to fenomen tak istotny dla makroregionu geograficznemu i kulturowemu któremu poświęcona jest praca. Umiędzynarodowienie terroryzmu przekłada się na konieczność współpracy transgranicznej w odniesieniu do zapobiegania, wykrywania, zwalczania i mitygacji tego rodzaju zagrożeń. Autor pracy omawia podstawy prawne takiej współpracy, wskazując na różnice w legislacji poszczególnych państw i koncentrując się przede wszystkim na zagadnieniach

wzajemnej pomocy prawnej, oraz instytucji ekstradycji. Wśród wielu wartościowych uwag które zgłasza Pan Marcin Gudajczyk, mą uwagę zwróciła przede wszystkim przywołana przezeń kwestia ryzyka nieskuteczności procedury ekstradycyjnej ze względu na klauzule ograniczające możliwość jej przeprowadzenia w przypadku wystąpienia (pozornych nawet) przesłanek „upolitycznienia” wniosku. Doktorant podkreśla tu wyjątkową (wśród innych omawianych państw) pozycję Kataru, gdzie ograniczenia takie nie występują, co sprawia, że ekstradycja może być łatwiejsza do przeprowadzenia.

Ostatnia część rozprawy („Podsumowanie”) jest syntezą obserwacji i wniosków z przeprowadzonych przez Autora badań. Wykazały one wysokie podobieństwo prawnych modeli walki z finansowaniem terroryzmu w pięciu państwach regionu Zatoki Perskiej, wynikające ze wspólnych cech systemów prawnoustrojowych, silnej pozycji monarchy i wspólnego dziedzictwa kulturowego. Mimo pewnych różnic w akcentach między regulacjami administracyjno-kontrolnymi a prawnokarnymi oraz stopniu szczegółowości ustaw, ogólny zakres regulacji i definiowanych pojęć pozostaje wysoce zbieżny, obejmując problematykę CFT, definiując finansowanie terroryzmu jako przestępstwo i łącząc obszary AML i CFT. Pan Marcin Gudajczyk przypomina tu o szczególnej pozycji przepisów obowiązujących w Zjednoczonych Emiratach Arabskich (gdzie świadomy proceder prania pieniędzy na potrzeby działalności terrorystycznej jest uważany wprost za finansowanie terroryzmu). Autor podkreśla też, że niektóre rozwiązania prawne w omawianych państwach są bardzo zuniformizowane, czego przykładem jest typologia niepaństwowych uczestników systemu CFT zgodna z wytycznymi Grupy Specjalnej do spraw Przeciwdziałania Praniu Brudnych Pieniędzy (FATF). Doktorant potwierdza wysoki stopień podobieństwa badanych systemów prawnych, szczególnie w obszarze działań administracyjno-kontrolnych, z nieco większymi różnicami w regulacjach prawnokarnych i dochodzeniowo-śledczych. Wszystkie omawiane państwa uznają finansowanie terroryzmu za poważne przestępstwo i przewidują surowe sankcje, co dowodzi istnienia regionalnego trendu legislacyjnego charakteryzującego się zbliżonym rozumieniem kluczowych pojęć, zakresem regulacji i funkcjonowaniem instytucji, stwarzając prawne i instytucjonalne zaplecze dla skutecznej realizacji polityki CFT i efektywnej współpracy regionalnej, przy czym faktyczna skuteczność tych mechanizmów w praktyce stanowi – co podkreśla Autor - odrębny problem badawczy.

Praca doktorska Pana Marcina Gudajczyka stoi na niezwykle wysokim poziomie merytorycznym. W sposób wybitny analizuje złożoną problematykę przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu, prezentując dogłębną wiedzę Autora, jego niepodważalne wyczucie badawcze, unikatowy talent do pracy na (trudnych!) źródłach, prawdziwie interdyscyplinarny zmysł (prawo, etnologia, kontr-terroryzm, finanse, lingwistyka) oraz umiejętność łączenia teorii z praktyką w sposób niezwykle przekonujący. Jasno sformułowana przezeń metodologia badawcza, konsekwentnie zastosowana w toku pracy, przyczyniła się do uzyskania rzetelnych i wiarygodnych rezultatów, które stanowić będą cenne źródło informacji dla przyszłych badaczy i praktyków (prawnicy, przedstawiciele organów ścigania i służb wywiadowczych, pracownicy instytucji finansowych, dyplomaci, inwestorzy zainteresowani działaniem na terytorium jednego z omawianych państw regionu Zatoki Perskiej). Argumentacja przedstawiona w pracy jest logiczna, spójna i oparta na solidnych fundamentach teoretycznych i obszernym materiale źródłowym, co czyni ją niezwykle przekonującą. Praca doktorska Pana Marcina Gudajczyka stanowi imponujące osiągnięcie naukowe, które świadczy o wysokim potencjale badawczym Autora i jego zdolności do podejmowania złożonych wyzwań intelektualnych. Autor zrealizował swoje zadania badawcze w sposób wyróżniający się.

Chciałbym podkreślić, że rozprawa doktorska Mgr. Marcina Gudajczyka napisana jest pięknym i bardzo eleganckim językiem. Teoretycznie tego rodzaju kwestie nie powinny mieć większego wpływu na ocenę wartości naukowej pracy, jednak w tym przypadku są one (pozytywnie!) istotne. Wielką rzadkością jest w dzisiejszych czasach obcowanie z tak świetnym pod względem językowym opracowaniem. Co ważne, Pan Marcin Gudajczyk pisze nie tylko bardzo sprawnie i elegancko, ale też wyjątkowo przystępnie. Literatura naukowa często cierpi z przyczyn zupełnie niezrozumiałej dla mnie tendencji do przetładowywania tekstu hermetycznym i balansującym na granicy „żargonu intelektualnego” językiem, który sam w sobie stanowi barierę dla wielu czytelników pragnących zapoznać się z interesującym ich tekstem. Najlepsze trendy światowe (z którymi zapoznać się można np. w ramach dostępnych on-line kursów Prof. Kristin Sainani z Uniwersytetu Stanforda (Writing in the Sciences)) stawiają na proste zdania,

7

osobistą narrację, jasny i klarowny przekaz informacji, oraz założenie, że publikowany tekst naukowy ma być zrozumiały dla jak najszerszego grona odbiorców. Absolutnie nie chodzi tu o „prymitywizację” przekazu, ale o to by z artykułem czy monografią mogli zapoznać się czytelnicy spoza najwęższego kręgu ekspertów. Praca Mgr. Gudajczyka jest przygotowana w taki właśnie sposób: jest piękna językowo, świetna merytorycznie, a ponadto przystępna dla bardzo dużej grupy odbiorców. Patrząc tu na nią również z perspektywy osoby pracującej na co dzień w języku angielskim (i byłego tłumacza): uważam, że będzie ona stanowić wdzięczny materiał do sprawnego przełożenia jej na angielski pod kątem publikacji o zasięgu międzynarodowym.

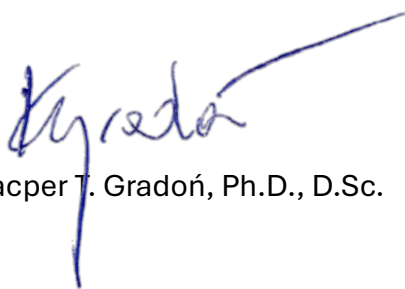
Porównując recenzowaną pracę doktorską do innych dysertacji z którymi miałem okazję zapoznać się w ramach swojej działalności naukowej – zarówno w Polsce, jak i na uczelniach zagranicznych przy których jestem afiliowany (University College London, University of Colorado Boulder), jestem przekonany, że stoi ona na bardzo wysokim, światowym poziomie. Jest świadectwem ogromnej dojrzałości Autora, jego wybitnego talentu badawczego, bezprecedensowej samodzielności i wielkiego daru jasnego przekazywania wiedzy.

Sugerowałbym wykonanie profesjonalnego tłumaczenia doktoratu na język angielski (być może w ramach grantów Fundacji na rzecz Nauki Polskiej – Monografie i Translacje?), oraz opublikowanie go w jednym z liczących się wydawnictw międzynarodowych. Uważam, że praca doktorska Pana Marcina Gudajczyka jest na tyle nowatorska i wartościowa merytorycznie, że z pewnością spotka się z zainteresowaniem bardzo szerokiego grona odbiorców na całym świecie.

Uważam, że doktorat powinien zostać zgłoszony do szeregu polskich nagród naukowych, takich jak Nagroda Prezesa Rady Ministrów za wyróżniającą się rozprawę doktorską, Stypendium MNiSW dla Wybitnych Młodych Naukowców, Konkurs „Państwa i Prawa” za najlepsze prace doktorskie z dyscypliny nauk prawnych, czy też konkurs Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości na najlepszą pracę doktorską.

Podsumowując: bez najmniejszych wątpliwości **stwierdzam, że przedstawiona do mojej recenzji rozprawa doktorska pt. pt. „Przeciwdziałanie i zwalczanie finansowania terroryzmu w systemach prawnych arabskich państw regionu Zatoki Perskiej” autorstwa Pana Mgr. Marcina Gudajczyka, przygotowana pod opieką naukową Prof. Dr. hab. Jacka Barcika w Instytucie Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach jest oryginalnym dziełem naukowym i spełnia wszelkie wymagania ustawowe by stanowić podstawę do uzyskania przez Pana Mgr. Marcina Gudajczyka stopnia naukowego Doktora Nauk Prawnych.**

Jednocześnie składam formalny wniosek o nadanie Panu Mgr. Marcinowi Gudajczykowi w/w stopnia naukowego Z WYRÓŻNIENIEM.

Dr hab. Kacper T. Gradoń, Ph.D., D.Sc.